

Plenum

Torsdag 26.10.2023 kl. 15.59—18.35

4. Lagmotion med förslag till lag om temporär ändring av lagen om välfärdsområden

Lagmotion LM 6/2023 rd Antti Kurvinen cent m.fl.

Remissdebatt

Andre vice talman Tarja Filatov: Ärende 4 på dagordningen presenteras för remissdebatt. Talmanskonferensen föreslår att ärendet remitteras till förvaltningsutskottet.

För remissdebatten reserveras i detta skede högst 30 minuter. Om vi inte inom denna tid hinner gå igenom talarlistan avbryts behandlingen av ärendet och fortsätter efter de övriga ärendena på dagordningen. — Debatten börjar. Ledamot Kurvinen, varsågod.

Debatt

17.16 **Antti Kurvinen kesk** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tänään vähän aikaa sitten käydyllä kyselytunnillakin perättiin sitä, että oppositiossa olevien puolueiden ja ryhmien on esitettävä vaihtoehtoja, jos kritisoidaan tehtyä politiikkaa ja politiikkaa, jota tehdään. Tämän vuoksi keskusta onkin pyrkinyt sote-asioissa ja hyvinvointialueitten tilanteessa tarjoamaan vaihtoehtoja ja apua hallitukselle. Keskustan eduskuntaryhmä on esittänyt hallitukselle yhteensä kuutta toimenpide-ehdotusta, joilla varmistettaisiin sote-uudistuksen onnistuminen. Akuutit haasteet liittyvät hyvinvointialueiden talouksiin sekä sote-työntekijäpulan helpottamiseen.

Nyt esittelen keskustalaisten tekemän lakialoitteen, jossa ehdotetaan, että hyvinvointialueesta annetussa laissa tarkoitetun, taseeseen kertyneen alijäämän kattamiskauden määräaikaa pidennettäisiin kahdesta vuodesta neljään vuoteen. Kyse olisi määräaikaisesta lainmuutoksesta vuoden 2027 loppuun saakka. Lakialoitteen mukaan hyvinvointialue voisi tällä määräaikaisella joustolla jaksottaa kertyneen alijäämän kattamiseksi tarvittavat toimenpiteet pidemmälle ajalle ilman, että se olisi pakotettu juuri nyt tekemään paniikinomaisesti karsintoja. Tällä hetkellähän kaikki hyvinvointialueet tekevät joitakin säästölistoja, jotka ovat käytännössä keskittämislistoja. Siellä suunnitellaan vanhus- ja terveystalouksien, perhepalvelujen ja muitten lähi- ja peruspalvelujen keskittämistä.

Hyvinvointialueiden taloustilannetta ei kyetty täysin ennakoimaan silloin, kun tämä sali sääti reilut kaksi vuotta sitten tämän lainsäädännön. Ennakoimattomasti muun muassa koronapandemiasta on kertynyt hoitovelkaa ja Venäjän Ukrainaan kohdistuneesta hyökkäyssodasta on käynnistynyt yleisen kustannustason voimakas nousu. Ukrainan sota ei ollut alkanut vielä silloin, kun tämä lainsäädäntö hyväksyttiin. Myöskin tietojärjestelmien muutostalouksien, sosiaali- ja terveydenhuollon palkankorotukset, kohonneet vuokratilouksien sekä ostopalveluiden määrä ja ostopalveluiden noussut hintataso ovat yllättäneet hyvinvointialueet. Näistä johtuen tänä vuonna, vuonna 23, jokainen hyvinvointialue on te-

Punkt i protokollet PR 49/2023 rd

kemässä alijäämää, ja tällä hetkellä arvioidaan, että hyvinvointialueitten yhteinen alijäämä on miinus miljardi euroa ja vähän ylitsekin.

Arvoisa rouva puhemies! Mielestäni on arkijärjellä aivan päivänselvää, ettei niin mammuttimainen uudistus kuin sote-uudistus — se on ehkäpä itsenäisyyden ajan suurin hallinnollinen uudistus — voi tulla kerralla valmiiksi. Kesäkuussa 2021, jolloin tosiaan meillä ei ollut kristallipalloa nähdä vielä näitä kaikkia muutoksia, kun nämä sote-lait oli hyväksytty, korostimme, että tämä yli 50 lakia sisältänyt paketti ei ole täydellinen vaan nyt uudistus pitää saada toteutettua, liikkeelle, ja sen jalkautus ja toimeenpano pitää saada käynnistettyä. Totesimme silloin kaksi vuotta sitten myös sen, että täytyy elää ajassa ja tarvittaessa tehdä korjaussarjoja yhteistyössä.

Eduskuntavaalien alla nyt hallituksessa olevat oikeistopuolueet puhuivat soten korjaussarjoista. Ja nyt, hyvät kollegat ja erityisesti hyvät hallituspuolueiden kansanedustajat, korjaussarjaa olisi keskustan toimesta tarjolla. Kaikki kansanedustajat ja kaikki puolueet istuvat sote-syntisten pöydässä. 15 vuotta ja kolme kokonaista eduskuntavaalikautta kesti saada tämä sote-uudistus valmiiksi. Kaikki puolueet sanoivat, että sote-uudistus pitää tehdä, mutta valitettavasti esimerkiksi kokoomuspuolue ei ollessaan hallituksessa tätä kyennyt toteuttamaan. Tänä venyneenä aikana moni asia sosiaali- ja terveydenhuollossa meni huonompaan jamaan.

Rouva puhemies! Nyt on aika laittaa sote-palvelut kuntoon. Vetoan hallitukseen, että se antaisi nyt tämän lakialoitteessa esitetyn jouston alijäämien kattamiseen. Se turvaisi hallitun uudistuksen, joka koituisi niin palveluja tarvitsevien kansalaisten parhaaksi kuin julkisen taloudenkin parhaaksi. Mielestäni herää vakava kysymys siitä, miksi tätä joustoa ei oikein haluta antaa. Onko piilotavoitteena se, että halutaan keskittää palveluita, keskittää alueitten määrää ja viedä päätöksentekoa enemmän Helsinkiin sillä, että aikaa muutokselle ei riittävästi anneta? Toivoisinkin, että täällä harvalukuisena läsnä olevat hallituspuolueiden edustajat veisivät tätä viestiä omille ministereilleen. Nyt ei enää riitä peruutuspeiliin tuijottaminen ja vanhojen eduskuntien ja hallitusten haukkuminen. Teillä on nyt vastuu — viestinä erityisesti sinne, hyvät perussuomalaiset.

Vaikka me eduskunnassa kinaammekin, kenen syytä tämä tilanne on, meistä jokaisen puoluetta edustavat päättäjät istuvat samassa veneessä siellä hyvinvointialueilla. Kysymys on pohjimmiltaan — puhemies, lopuksi sanon — siitä, luottaako hallitus itsehallintoon alueilla, itsehallinnollisiin hyvinvointialueisiin ja niiden päättäjiin, ja antaako se heille työrauhan. Me keskustassa luotamme hyvinvointialueisiin. Kyllä hyvinvointialueet saavat taloutensa kuntoon, kun me täältä talosta, eduskunnasta, annamme aikaa muutoksen tekemiselle ja autamme heitä. Me emme voi jättää hyvinvointialueita yksin.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Aittakumpu.

17.22 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa rouva puhemies! Hyvinvointialueet tosiaan ovat joutuneet ongelmiin ennakkoimattomien kustannusten vuoksi, ja on äärimmäisen tärkeää, että me täällä eduskunnassa kannamme huolta ja teemme myöskin ratkaisuja sen eteen, että suomalaiset koko maassa saavat tarvitsemansa sosiaali- ja terveyspalvelut. Kyse on arjen palveluista, joista tuossa kyselytunnillakin äsken keskustelimme: miten pääsee lääkäriin, missä on neuvola, saako hoitoa, kun sitä tarvitse. Koko tämän sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen perusidea ja lähtöviirehän on siinä, että painopistettä tulee siirtää perusterveydenhuollon puolelle ja ennaltaehkäiseviin palveluihin. Se on edullisempaa myös talou-

Punkt i protokollet PR 49/2023 rd

dellisesti, ja se myöskin vähentää ihmisten kärsimyksiä, kun ongelmat eivät pitkity. Jos ajattelemme esimerkiksi lapsiperheiden tilannetta, niin silloin jos perheeseen saa ajoissa sujuvasti apua, tarvittaessa perhetyötä ja kotiapua, paine lastensuojelun palveluihin, ras-kaampiin palveluihin, kalliimpiin palveluihin, vähenee.

Ja se on selvä, minkä tuossa edustaja Kurvinen hyvin toi esille, että eihän nyt, hyvänen aika, enää auta peruutuspeiliin katsella. Kyllä nyt pitää katsella tätä nykyistä tilannetta ja sitä, mitä pitää tehdä. Monet ennakoimattomat asiat ovat rasittaneet hyvinvointialueita ja tulevat rasittamaan. Koronapandemiasta johtuva hoitovelka on kokonaisuutena vielä meille kaikille arvoitus: se, mitä kaikkea koronakriisi ylipäättään meille tuo ja miten se näkyy esimerkiksi koronan kokeneiden lasten ja nuorten elämässä tulevaisuudessa. Venäjä hyökkäsi Ukraina. Kustannustaso on noussut. Me kaikki tiedämme, että monien tuotteiden ja palveluiden hinnat ovat nousseet, ja se näkyy myös hyvinvointialueilla. Lisäksi esimerkiksi palkankorotukset, kohonneet vuokratkustannukset ja ostopalveluiden määrän kasvu ovat hyvinvointialueiden taloutta nyt sitten rasittaneet. Keskustan ajatus on se, että nyt pitää tosiaan saada ratkaisuja, ja edustaja Kurvinen hyvin niitä tuossa puheenvuorossaan toikin esille. Ratkaisuja löytyy, ja toivomme, että hallitus näihin tarttuu.

Ajattelin tässä puheenvuorossani vielä yhteen väitteeseen kiinnittää huomiota. Jotkut ovat sanoneet — ja aika usein tuolla sosiaalisessa mediassa ja myöskin muualla kuulee vielä sitä — että olisi luotu jonkunlainen himmeli, kun luotiin tämä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus ja hyvinvointialueet, himmeli, joka olisi paisuttanut luottamushenkilöhallintoa sekä korkeapalkkaisia johtotehtäviä. Mutta tämä väitehän on täysin tuulesta temmattu. Jos ajattelemme, että ennen uudistusta sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestäjiä oli Suomessa 259 — oli 259 sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestäjiä, joista 20 oli kaikkiaan sitten pelastusalueilla. Nyt uudistuksen myötä 1. tammi-kuuta 2023 järjestäjiä on 21 plus Helsinki. Järkevä ihminen kysyisi ilman muuta tässä koh-taa, kumpi on himmeli: 259 vai 22 järjestäjiä. Vastaus on yksinkertainen: tämä uudistus il-man muuta karsi himmeleitä ja selkeytti hallintoa.

Otan esimerkin meiltä Pohjois-Pohjanmaalta, sieltä hyvinvointialueelta. Siellä tilanne ennen uudistusta oli seuraavanlainen: meillä oli kuntayhtymissä yli 200 luottamushenki-löä valtuusto- ja hallitustehtävissä ja muissa tehtävissä, ja lisäksi peruskunnissa oli alan lautakuntapaikkoja arviolta noin 100, eli yhteensä noin 300 luottamushenkilöpaikkaa — 300. Nyt tällä hetkellä meillä on Pohteessa, Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella, 79 aluevaltuutettua, 13 aluehallituksen jäsentä ja 9 tarkastuslautakunnan jäsentä, eli yhteensä 101. Eli noin 200:lla vähenivät nämä luottamushenkilöpaikat. Joten jos ajatellaan Pohjois-Pohjanmaata, niin luottamushenkilömäärä on laskenut kolmasosaan, hyvin tuntuvasti, ja hallinnonpaisuttamisväite on tältä osin kyllä täysin perätön.

Johtajien ja muiden esimiesten tilannetta valtakunnallisesti on vaikea arvioida, mutta eduskunnan tietopalvelulta saamani arvion mukaan kyllä näyttää vahvasti siltä ja voi vetää sen johtopäätöksen, että koko valtakunnan alueella johtajien määrä on vähentynyt. Meillä Pohjois-Pohjanmaalla on tarkat tiedot: siellä on johtajia ja esimiehiä vähennetty yli 150 henkilöllä, ja näistä säästö on arviolta 20 miljoonaa euroa vuodessa — tuntuva vähennys johtajien ja pomojen palkoissa ja määrässä. Ja suunta tosiaan näyttää olevan sama muilla-kin alueilla. Toivon, että saan siitäkin vielä tarkempaa tietoa, mutta aivan selvää on, että uudistus karsi himmeleitä, selkeytti hallintoa.

Nyt on mahdollisuus keskittyä niihin peruspalveluihin, ennaltaehkäisyyn, siihen, että ih-miset saavat oikea-aikaisesti hoitoa, mutta eihän tämä voi toteutua, jos hallitus näin rajusti

Punkt i protokollet PR 49/2023 rd

leikkaa sosiaali- ja terveystalvveluista eikä anna hyvinvointialueille aikaa järjestää asioita. Siksi toivon, että hallitus todella ottaa tämän keskustan aloitteen ja nämä ratkaisuehdotukset vakavasti.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Peltonen.

17.28 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Käsittelemme tänään edustaja Kurvisen ajankohtaista lakialoitetta, jossa esitetään hyvinvointialueiden alijäämän kattamisvelvoitteen pidentämistä kahdesta vuodesta neljään vuoteen. On hyvä, että pääsemme jälleen tässä eduskunnan suuressa salissa keskustelemaan hyvinvointialueiden tilanteesta, sillä onhan kyse kaikkien meidän suomalaisten kaikkein tärkeimmistä palveluista: sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palveluista. Monella kansalaisella on tänään huoli siitä, saako omalla hyvinvointialueella varmasti tarvittavat palvelut oikea-aikaisesti ja laadukkaasti myös jatkossa. Taustalla vaikuttaa hyvinvointialueiden tiukka taloustilanne, jota hallitus on edelleen hankaloittamassa hyvinvointialueiden rahoitukseen kaavailemillaan heikennyksillä. Näitä huolia meidän on pystyttävä hälventämään ja etsittävä ratkaisuja tähän vaikeaan tilanteeseen. Näistä ratkaisuista voimme tänään jälleen tässä salissa puhua ja toivoa, että hallitus myös kuulee ja kuuntelee näitä ratkaisukeskeisiä esityksiä.

Arvoisa puhemies! Muistutan jälleen niistä syistä, miksi sosiaali- ja terveystalvvelujen järjestämistapa Suomessa uudistettiin ja miksi meillä ylipäätään oli niin suuri tarve tämä uudistus tehdä viime vaalikaudella: Meidän oli vastattava yhteiskunnalliseen muutokseen, kuten väestön ikääntymiseen ja sen mukanaan tuomiin haasteisiin, ja samalla hillittävä sosiaali- ja terveystalvvelujen kustannusten kasvua. Tavoitteena oli kaventaa hyvinvointieroja ja terveyseroja, turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveys- sekä pelastustoimen palvelut, parantaa palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta sekä turvata ammattitaitoisen työvoiman saatavuus alueilla. Nämä tavoitteet on syytä pitää mielessä myös hyvinvointialueiden alkutaipaleella, sillä niihin pääsemiseksi tarvitaan pitkäjänteistä työtä ja kehittämistä. Uudistuksen tavoitteisiin pääsemiseksi tarvitaan paitsi uusia rakenteita myös uudenlaisia sisältöjä, eikä mikään näistä synny yhdessä yössä tai yhdessä vuodessa. Hyvinvointialueille on annettava tarvittava aika palvelujen ja organisaatioiden uudistamiseksi. Vuosikymmeniä sorvattua uudistusta ei sen aikaansaamisen jälkeen kannata pilata hutiloinnilla ja kiireellä. Hyvinvointialueita on nyt kuultava heidän huolissaan. Alun perinkin uudistusta hyväksyttäessä oli selvää, että kaikkia vaikutuksia ei voida ennakoida ja rahoitusmallia ja muun lainsäädännön toimivuutta on seurattava ja tarvittaessa myös lainsäädäntöä muutettava. Hallituksenkaan ei pitäisi mennä viime kaudella tehtyjen päätösten taakse piiloon, sillä me kaikki tuolloin tunnistimme, että mahdollisiin muutostarpeisiin pitää vastata, kun saamme kokemuksia uudesta lainsäädännöstä ja hyvinvointialueiden aloituksesta.

Arvoisa puhemies! Palkkaratkaisu, inflaatio, korona, hoitovelka — nämä kaikki vaikuttavat nykytilanteeseen hyvinvointialueilla, mutta ne eivät olleet vaikuttamassa lainsäädäntöön sitä tehtäessä viime vaalikaudella. Siksi nyt olisi täysin perusteltua etsiä keinoja, joilla tilannetta hyvinvointialueilla helpotetaan. Yksi tällainen keino olisi tässä lakialoitteessa esitetty alijäämän kattamisvelvoitteen pidentäminen. Tätä myös hyvinvointialueet ovat esittäneet omilla kannanotoillaan. Alijäämän kattamisvelvoitteen pidentäminen ei poistaisi alueiden säästötavoitteita mutta antaisi niille lisää aikaa harkittujen ratkaisujen tekemiseen, jotta palveluista ei karsittaisi lyhytnäköisesti aiheuttaen välillisesti suurempia kustan-

Punkt i protokollet PR 49/2023 rd

nuksia. Hyvinvointialueille on annettava nyt tarvittava aika ja työkalut uudistaa palveluitaan siten, että ne ovat paitsi laadukkaita myös pidemmällä aikavälillä kustannustehokkaasti järjestettyjä. Hyvinvointialueita ei saa pakottaa tilanteeseen, jossa hätäiset sopeutus-toimet osoittautuvat tulevaisuudessa huonoiksi paitsi palveluiden laadun myös kustannusten näkökulmasta. Siksi hyvinvointialueiden alijäämän kattamisvelvoitteen pidentäminen olisi tähän hetkeen kestävä ja oikeudenmukainen ratkaisu haastavassa tilanteessa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hiltunen.

17.33 Pia Hiltunen sd: Arvoisa rouva puhemies! Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue on yksi esimerkki alusta asti säästöihin sitoutuneesta alueesta. Kuitenkin jo tehtyjen tehostamissuunnitelmien ja toimenpiteiden lisäksi valtiovarainministeriö vaatii nyt kohtuuttoman lyhyellä varoajalla 150 miljoonan euron lisäleikkauslistaa. Olemme oikeasti tilanteessa, jossa joudumme nyt pohtimaan, mistä perusoikeudellisista palveluista luovumme ja millä alueilla. Teemme peruuttamattomia muutoksia, jotka vaikuttavat alueiden elinvoimaan sekä ennen kaikkea ihmisten terveyteen ja turvallisuuteen. Tässä vaiheessa on mielestäni perusteltua kysyä, onko todella kaksi vuotta lisää liikaa pyydetty. Lisäajan turvin hyvinvointialueet saisivat kehitettyä toimintaansa tarkoituksenmukaisemmaksi ja säästöihin päästäisiin kestävämmiin.

Arvoisa puhemies! En voi hyväksyä sitä, että tällainen politiikka maksatetaan viemällä kansalaisilta perusoikeudet terveydenhuoltoon. Kyse on oikeasti ihmisten turvallisuudesta ja terveydestä, eikä yksikään euro ole ihmishenkeä tärkeämpi.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mattila.

17.34 Hanna-Leena Mattila kesk: Arvoisa rouva puhemies! Hallitus on luvannut hallitusohjelmassaan, että hyvinvointialueille pitää antaa työrauha. Tämä kuulostaa hyvältä ja kohtuulliselta, kun tiedetään kyseessä olevan iso ponnistus saada käytäntöön uusi sote-palveluiden hallinnon ja palveluiden järjestämistapa. Todellisuus vain kuitenkin on aivan toisenlainen. Parhaillaan hyvinvointialueet valmistelevat budjetteja kaoottisissa tunnelmissa. Siellä laaditaan järkyttäviä leikkauslistoja, koska hallitus pakottaa leikkauksiin palvelutuotannossa, kun rahaa ei anneta riittävästi. Alueille asetetut säästötavoitteet ovat epärealistiset. Olisikin kiinnostavaa kuulla vastuuministeriltä, näkeekö hän ristiriitaa tämän hyvän tavoitteen eli alueitten työrauhan ja parhaillaan siellä vallitsevan paniikkitunnelman välillä.

Arvoisa puhemies! Monet kansalaiset saattavat ajatella, että on hyvinvointialueen vika, ettei saa hoitoa eikä pääse hoitoon. Asia ei kuitenkaan ole näin yksioikoinen, vaan hyvinvointialueet saivat perinnöksi sairaanhoitopiireiltä monet tänä päivänä niiden toimintaa hankaloittavat tekijät, joita ovat yhä paheneva henkilöstöpula, koronan aikana kertynyt hoitovelka ja budjetit, jotka olivat jo lähtökohtaisesti alijäämäisiä.

Keskusta on esittänyt tässä lakialoitteessaan alijäämien kattamisajan pidennystä valtiovarainministeriöltä perustelluin syin. Lisäaika kannustaa hyvinvointialueita vastuulliseen taloudenpitoon sekä antaa nykyistä enemmän aikaa turvata lähipalvelut, kehittää palveluita ja saada aikaan kustannussäästöjä uudistamalla ja monipuolistamalla palveluiden järjestämistapoja esimerkiksi teknologiaa ja liikkuvia palveluja hyödyntäen. Nyt määrätty vauhti on yksinkertaisesti liian kova ja armoton. Se tulee johtamaan sellaisiin ratkaisuihin, jotka koituvat vielä kalliimmiksi.

Punkt i protokollet PR 49/2023 rd

Arvoisa puhemies! Tällä hetkellä hyvinvointialueilla menevät kaikki paukut säästölistojen laatimiseen. Kehittämistyötä ei pystytä tekemään. Lakkautuslistoilla ovat pienten kuntien terveysasemat ja pienten sairaaloiden palvelutasot. On surullista, että pienten paikkakuntien ikääntyvät ihmiset joutuvat nyt erityisen paljon pelkäämään, että heille tärkeät sote-palvelut ollaan lopettamassa kyläkeskuksesta ja tilalle tarjoillaan sähköisiä tai liikkuvia palveluita. Minä olen saanut useita puhelinsoittoja, joissa on pyydetty pitämään kotikunnan kivijalkaisen sote-pisteen puolia. Olen näiden vanhusten puolella ja ymmärrän, että he kokevat jäävänsä heitteille, kun heille kerrotaan, että tilalle on tulossa sähköisiä hoitaja- ja lääkäripalveluja. Me tietotekniikan hienouksia ymmärtävät tiedämme, mitä mahdollisuuksia digiteknologiassa on, mutta olisi rehellistä myöntää, etteivät ne tule olemaan vaihtoehtoinen palvelu ikääntyville ihmisille vielä pitkään aikaan. Muistutan, että yli 40 prosenttia ikäihmisistä on digitaidottomia.

Arvoisa puhemies! Oman maakuntani Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue Pohde on julkistanut omat leikkauslistansa. Säästöjä pitäisi tehdä sadan miljoonan euron edestä. Leikkauslistat ovat saaneet ihmiset ja Pohteen työntekijät kauhun valtaan, sillä listalla ovat järjikkään pienten kuntien terveysasemien lakkauttaminen sekä Raahan ja Oulaskankaan sairaaloiden palvelutason laskeminen. Ainakin minulle on tullut paljon yhteydenottoja niin kuntalaisilta kuin Pohteen työntekijöiltä. Olen kertonut heille omani ja keskustan kannan, että me tulemme puolustamaan lähipalveluita, sillä perusterveydenhoitoa on vahvistettava. Ihmiset eivät parane hoitajajonoissa eivätkä matkan pidetessä lähimmälle sote-asemalle. Epäilemättä yhteydenottoja on tullut myös hallituspuolueiden edustajille. Mitä he ovat vastanneet? Ovatko puolustaneet lähipalveluita, kuten lupasivat ennen aluevaaleja?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kyllönen.

17.39 Merja Kyllönen vas: Arvoisa rouva puhemies! Me teimme yhden historian suurimman uudistuksen sitten kansanterveyslain säätämisen. Sote-uudistus on niin iso uudistus, että se paatti, jota siinä ohjataan, ei käänny nopeasti kuin ylösalaisin. Valitettavasti nyt näyttää siltä, että meidän istuva hallitus on päättänyt, että antaa paatin mennä ylösalaisin ja kattellaan sitten, mitä jälkiä sen jälkeen siivotaan. Tämä alijäämien kattamisvelvoite ja siihen liittyvä keskustan hyvä lakialoite on sellainen asia, että voi sanoa aivan rehellisesti, että siinä nykyisessä annetussa ajassa se on hyvinvointialueille tekemätön paikka. Se on sellainen asia, että yksikään hyvinvointialue ei pysty järkevästi, perustellusti ja ennen kaikkea painottaen kehittämistä ja ennaltaehkäisevää työtä tekemään niitä leikkaustoimia, minä edessä he tällä hetkellä ovat.

Tämän vuoden alijäämät eivät ole alueitten itse valmistamia, vaan ne ovat pitkän historian kuorma. Vuosien alibudjetointi näkyy nyt. Kunnilta tuli monille alueille tarpeeseen nähden liian vähän rahaa. Kustannusnousu on ollut erittäin kovaa, jokainen tietää, mistä syystä — korona, sota — ja erilaiset palveluostot, palkat, kaikki, ovat nousseet. Meillä on runsaasti palveluvelkaa, meillä on samanaikainen henkilöstövaje. Jotta me vältettäisiin semmoinen hallitsematon tilanne, jossa toiset säästävät toivorikkaina itsensä hengiltä, jotta selviäisivät niistä velvoitteista, mitä asetetaan — rikkovat samalla palvelut, hajottavat sen perustason palvelun, mitä meidän itse asiassa sote-toiveiden ja -tahdon mukaisesti pitäisi vahvistaa — ja toiset nostavat välittömästi kädet pystyyn eivätkä tee mitään... Samanaikaisesti ollaan ihan arkisen realismin edessä siinä, että jos tätä alijäämän kattamisvelvoitteen aikaa ei pidennetä, niin ei tässä maassa tehdä järkeviä ratkaisuja. Tässä tehdään äkki-

Punkt i protokollet PR 49/2023 rd

pötkkiä ratkaisuja, jotka johtavat siihen, että koko meidän palvelurakenne nopeasti ro-muttuu eikä siinä ole mitään kehitettävää sen jälkeen.

Kun miettii samanaikaisesti tämän maan tilannetta — täällä on oikeastaan suu vaahdos-sa kyselyt oppositiolta sitä, mistä se raha löytyy — ihmettelen edelleen, että meillä on täs-sä maassa varaa 12 miljardin mielenterveysvelkaan. Sitä keskustelua ei valtiovarainminis-terion kanssa pääse käymään, että noinko on, että meillä kannattaa tehdä toimenpiteitä, joilla tänäkin päivänä on tarkoitus leikata niistä kuntoutusrahoista, niistä pienistä toimeen-tuloista, jotka itse asiassa ovat tukemassa juuri niiden ihmisten elämää, jotka kaikkein ki-peimmin myöskin näitä palveluja tarvitsevat. Ja mikä on hulluinta, minulle itse asiassa on vastattu valtiovarainministeriön suunnalta jo viime kaudella, että sehän on vaan poliittista päätöksentekoa, että rahat menevät, minne ne menevät. Ei siellä kiinnosta laskenta tai ana-lyysit tai arviot tai tilastomittaroinnit sen suhteen, mitä tarvitsisi tehdä, jotta meidän mie-lenterveysvelka korjaantuisi. Ja minä väitän, että sen velan korjaamiseen ei lyhytterapia paljon auta. Voidaan puhua terapiatakuusta, mutta Helsingin yliopisto taisi ottaa aika hy-vän kannan tänä päivänä liittyen juuri siihen, että ensin leikataan, vaikeutetaan tilannetta, ja sitten korjataan opiskelijoitten mielenterveyttä lyhytterapialla. Se on lyhytnäköistä poli-tiikkaa, ja siihen ei pidä sortua.

Meillä on kaikilla peiliin katsomisen paikka, meillä on kaikilla korjattavaa, ja minun mielestäni nämä asiat pitää pystyä yhdessä laittamaan kuntoon. Minulla oli semmoinen ymmärrys, että kulloinenkin hallitus jatkossa reagoisi soten osalta niihin esiin nouseviin ongelmiin ja tekisi toimenpiteitä.

Yhden ison asian nostan esille tässä puheenvuoroni lopuksi liittyen omaan hyvinvointi-alueeseeni eli Kainuuseen. Me ollaan vielä poikkeuksellisemmassa tilanteessa kuin yksi-kään muu hyvinvointialue. Meidän hyvinvointialue teki positiivisen tuloksen, täysin poik-keussyistä, ja se on johtanut siihen, että me saadaan negatiivista rahoitusta. Elikkä meiltä leikataan vielä lisää sen takia, että me ollaan toimittu hyvin. [Hanna-Leena Mattila: Epä-reilua!] Se on palkinto. Että turpaan tulee, kun onnistutte — varsinkin kun on onnistuttu semmoisisissa asioissa, mitä ei voi kauheasti juhliä. Me ei olla pystytty palkkaamaan henki-löstöä, kun meillä ei ole ollut henkilöstöä, mistä palkata, ja sen takia palkkakuluissa on tul-lut säästöä. Koronakorvausten osalta on tullut semmoisia toimia, jotka ovat vaikuttaneet tällaisena kertaluontoisena eränä meidän lopputulokseen. Samoin kävi meidän työterveys-huollon toimintaketjun myynnissä yksityiselle, mikä johti sitten siihen, että ennen kuin prosessit hyvinvointialueella lähtivät liikkeelle, niin siihen kauppaan liittyvät palautukset piti tehdä kunnille, ja se näkyy sitten siellä hyvinvointialueen tuloksessa. Rahoja ei taval-laan ole edes olemassa, mutta nyt ne sitten tarkoittavat sitä, että me jäätiin ilman kaikkia näitä väliaikaisia eriä tai tämmöisiä niin sanotusti ennakkomaksuja ja lisäeriä, lisärahoitu-seriä, mitä viime hallitus esimerkiksi loppukaudesta vielä lisäsi, ja vielä vuoden 24 osalta tulee sitten negatiivinen vaikutus tähän Kainuun hyvinvointialueen rahoitukseen.

On ihan selvää, että meillä pitäisi pystyä tätä rahoituslakia muuttamaan sillä tavalla, että laskennallisesti tämmöistä negatiivista kertakorvausta ei vähennettäisi vuoden 23 tai vuo-den 24 rahoituksesta, että pääsisi edes nollille, jos on tehnyt positiivisen tuloksen. Se olisi vähintä, minkä voisi saada. Se, mitä itse tässä nyt pohdin, on se, että jos mietitään suoma-laisen terveydenhuollon tulevaisuutta, kykyä palkata ihmisiä, kykyä tehdä toimia, niin täl-laiseen epävarmuuteen hyvinvointialueita ei voi laittaa, että on valtavat alijäämavelvoit-teet muutamassa vuodessa, ja tietoisesti niin, että ne eivät pysty niitä järkevällä tavalla te-kemään eivätkä järkevällä tavalla kattamaan. — Kiitos.

Punkt i protokollet PR 49/2023 rd

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Honkonen, poissa. — Edustaja Kemppi.

17.46 Hilkka Kemppi kesk: Arvoisa rouva puhemies! On tietenkin surullista, että eduskunnan täysistuntosalissa ei ole yhtään hallituspuolueiden kansanedustajaa kuuntelemassa keskustan esityksiä sosiaali- ja terveystalveluiden parantamiseksi. Luulisi, että näin kriittisessä tilanteessa, sosiaali- ja terveystalveluiden kriisissä, nämä ratkaisuehdotukset kiinnostaisivat.

Vetoan hallitukseen, että se antaisi riittävän jouston hyvinvointialueille, niin että lähipalveluita ei jouduta leikkaamaan vaan sosiaali- ja terveystalveluiden uudistuksen tavoite paremmista palveluista ja ennaltaehkäisevästä tuesta voisi toteutua. Keskusta vetoaa hallitukseen sosiaali- ja terveystalveluiden työrauhan puolesta. Nyt hallituksen hätäinen politiikka on johtanut siihen, että hyvinvointialueilla käydään yt-neuvotteluita ja irtisanotaan ammattilaisia, vaikka koko maassa on hoiva-alan työntekijöistä valtava pula. Pirkanmaalla puhutaan 500 henkilötyövuoden vähentämisestä, Satakunnan esitys viranhaltijoilta on se, että palveluverkkoa eli terveystasemia keskitetään 27 terveystakeskuksesta 6:een, toistan: 27 terveystakeskuksesta 6:een — aivan järkyttävä esitys. Luettelo on yhtä pitkä kuin on Suomenmaa. Taustalla ovat tietenkin hallituksen kiristykset, puolentoista miljardin euron leikkaus perusrahoitukseen ja liuta muita toimia. Käsittämätöntä on tässä tilanteessa myös päätös aikuiskoulutustuen ja sairaanhoitajien harjoittelukorvausten lopettamisesta. Ne tulevat entisestään pahentamaan osajapulaa sosiaali- ja terveystalveluissa — siis pahentavat osajapulaa alalla, mille tarvittaisiin vähän reilussa kymmenessä vuodessa noin 200 000 uutta ammattilaista, jo pelkästään eläköitymisten myötä 160 000 ammattilaista.

Arvoisa rouva puhemies! Lakialoitteessa esitetään alijäämän kattamisajan pidentämistä kahdella lisävuodella. Se antaisi työrauhan vahvistaa lähipalveluja, kehittää uusia, kustannustehokkaampia tapoja tuottaa palveluita ja ottaa uusia toimintatapoja käyttöön. Esimerkiksi syövän hoidossa tai diabeteksen hoidossa ennaltaehkäisevä palvelu nimenomaan säästää kustannuksia. Kysymys on siis maltista, jota hallitukselta pyydämme. Lukuisten hyvinvointialueiden johtajat ja luottamushenkilöt ovat todenneet, että alijäämän kattaminen vaaditussa aikataulussa on silkkää hulluutta, se on mahdotonta.

Arvoisa puhemies! Jo nyt on nähtävissä, että sote-uudistus on tuonut säästöjä ja tulee tuomaan niitä lisää. Säästöjen kertymiseen pitää tarjota malttia, ei paniikinappulaa. Ideahan oli vahvistaa peruspalveluita ja ennaltaehkäisevää tukea, millä voitaisiin säästää selvää rahaa. Sotea on syytetty myös himmeleistä. Sanonko suoraan, että himmeliväite on kertakaikkisen käsittämätön. Uudistuksen myötä parisensataa sote-organisaatiota sulautui 23 hyvinvointialueeksi. Jo pelkästään Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella luottamushenkilöiden määrä tippui kolmasosaan, johtajien ja esimiesten määrä tippui noin 150 henkilöllä, ja siitä on laskettavissa noin 20 miljoonan euron säästöt vuosittain. Päijät-Hämeessä on vähennetty yli 130 ihmistä hallinnosta. Sama kehitys etenee läpi maan. Kysymys on vain siitä, antaako hallitus riittävästi aikaa tehdä järkeviä säästöjä.

Hallituksen tulisi perääntyä sote-leikkauksistaan. Kahden vuoden maltti tähän väliin on vähintään, mitä hallituksen tulee tehdä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Anna-Kristiina Mikkonen.

17.51 Anna-Kristiina Mikkonen sd: Arvoisa rouva puhemies! Kaikkia Suomen hyvinvointialueita vaivaa krooninen rahapula, ja silti hallitus on leikkaamassa sotesta lisää 1,4

Punkt i protokollet PR 49/2023 rd

miljardia. Tässä käsittelyssä olevassa lakialoitteessa esitetään hyvinvointialueesta annetussa laissa tarkoitetun taseeseen kertyneen alijäämän kattamiskauden määräaikaista pidentämistä kahdesta vuodesta neljään vuoteen, jotta hyvinvointialueillamme olisi aidosti mahdollisuus tasapainottaa taloutensa. Hyvinvointialueiden taseen alijäämän kattamiseksi tarvitaan pidempi aika, jotta hyvinvointialueet eivät olisi pakotettuja karsimaan ja keskittämään näitä asukkaillemme tärkeimpiä terveyspalveluita, perheiden palveluita ja muita lähi- ja peruspalveluita. Tämän aloitteen käsittelyn yhteydessä valtioneuvostolla on myös mahdollisuus arvioida ja korjata muita tässä rahoitusjärjestelmässä ilmenneitä puutteita, kuten muun muassa olosuhde- ja palvelutarvetekijöitä, terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen kannustimia muun muassa.

Hyvinvointialueiden kokonaisrahoitustaso on riittämätön, ja tällä hetkellä hyvinvointialueet säästävät itseään jo hengiltä, kuten olemme tässäkin salissa tänään kuulleet esimerkkejä ympäri Suomen hyvinvointialueilta. Meillä Eloisassa Etelä-Savossa on jo tehty 46 miljoonan euron sopeuttamisohjelma, joka palvelujen tuotantosunnitelman nimellä tunnetaan, ja 50 miljoonan euron lisäsäästöohjelma on jo tulossa — hirvittäviä summia. Alueidemme asukkailla on suuri huoli ja kauhu niin sairaala- kuin sote-palvelujen säilymisestä ylipäätään.

Tämän lakialoitteen tarkoituksena on mahdollistaa hyvinvointialueille talouden vaikeuksien edellyttämien toimenpiteiden toteuttaminen hieman pidemmässä ajassa kuin mitä hyvinvointialuelaki alun perin on tarkoittanut. Tämä antaisi hyvinvointialueille paremmat mahdollisuudet tasapainottaa taloutta hallitusti ja ihmisten palvelutarpeet huomioiden. Taloutta voitaisiin tasapainottaa ilman arviointimenettelyä, jolloin hyvinvointialueilla voitaisiin oikeasti keskittyä uudistusten toimeenpanoon.

Hyvinvointialueiden kustannustaso vuonna 23 on ollut merkittävästi korkeampi kuin ennakoidusti. Tämähän johtuu pääasiassa ennakoinnista kustannuksista, kuten koronapandemian jättämästä hoitovelasta sekä Ukrainan sodasta, josta on käynnistynyt yleinen kustannustason nousu. Sen lisäksi tietojärjestelmien muutuskustannukset, palkankorotukset, kohonneet vuokrankorotukset, ostopalvelujen määrä sekä yleinen hintataso ovat vaikuttaneet hyvinvointialueiden alijäämien ennakoitua suurempaan määrään, ja määränhän ennakoidaan olevan yli miljardi euroa.

Sote-uudistuksen lähtökohtana on alun perinkin ollut asukkaiden yhdenvertainen palvelujen saavutettavuus ja saatavuus, ja siitä on meidän pidettävä kiinni. Hoitoon pääsy ajoissa ja hoidon oikea-aikaisuus ovat hyvinvoinnin tae. Tarvitaan panostuksia ennaltaehkäisevään toimintaan. Ne tuovat myöskin kustannustehokkuutta sosiaali- ja terveyspalveluihin. Digitaalisuus on mahdollisuus palveluiden monipuolistamiseen, ja aidosti tulee kehittää palveluita potilaan luokse.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen ja sosiaaliturvan leikkaukset romuttavat pohjoismaisen hyvinvointivaltion ideaalia. Hyvinvointialueet tarvitsevat työrauhaa ja suomalaiset toimivat sote-palvelut ja kattavan sairaalaverkon koko Suomessa. Kaikki hyvinvointialueet ovat esittäneet alijäämän kattamisvelvollisuuden pidentämistä. Hallituksen on syytä ottaa hyvinvointialueiden toive huomioon aloitteessa esitetyn mukaisesti. — Kiitos.

Andre vice talman Tarja Filatov: Debatten och behandlingen av ärendet avbryts. Behandlingen av ärendet fortsätter i detta plenum efter de övriga ärendena på dagordningen.

Riksdagen avbröt behandlingen av ärendet klockan 17.56.

Punkt i protokollet PR 49/2023 rd

Riksdagen fortsatte behandlingen av ärendet klockan 18.10.

Andre vice talman Tarja Filatov: Nu fortsätter behandlingen av ärende 4 på dagordningen som avbröts tidigare under detta plenum. — Debatten fortsätter, ledamot Lindén.

18.10 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Olen asettanut itselleni kunnianhimoisen tavoitteen yrittää kolmessa minuutissa käydä läpi tämä valtavan tärkeä ja laaja asia, ja haluan ihan ensiksi todeta, että tämä keskustelu ja siinä käytetyt puheenvuorot ovat olleet aivan erinomaisia. Keskustalaisten kollegoiden lakialoite tässä on todella tärkeä ja osuu ihan tärkeään asiaan.

Tässä on kyseessä tällä hetkellä yksi suurimmista ongelmista suomalaisessa hyvinvointijärjestelmässä. Täytyy sanoa, että kun omasta mielestäni tunnen tämän hyvinvointialueen rahoituslain hyvinkin tarkasti ja olen sitä monella foorumilla luennoilla ja alustuksilla selventänyt ihmisille, niin joudun kysymään itseltäni, miten tähän kaikkeen oikeastaan nyt on voitu tulla ja mikä sitten olisi se täsmäratkaisu tässä tilanteessa.

Tuossa kyselytunnin aikana valtiovarainministeri Purra viittasi eräässä vastauksessaan siihen, että katsotaan sieltä budjettikirjasta. Ja täällä budjettikirjassa, joka minulla on tässä edessäni, on yleisperusteluissa sivulla Y81 taulukko, jonka otsikko on ”Arvio hyvinvointialueiden tuloista ja menoista 2023—2027”. Kollega Markus Lohi on tätä muutaman kerran täällä siteerannut ja kysynytkin hallitukselta sen vaikutuksia. Tästähän oikeasti käy ilmi aika selkeästi, mistä tässä on kysymys. Tässä on tuloslaskelman muodossa viidelle vuodelle asetettu tämä koko hyvinvointialueiden yhteenlaskettu rahoitus, ja siellä on arvioitu, että tältä vuodelta, jota me nyt elämme, tilikauden tulos olisi miinus 0,7 miljardia. No, sehän tulee olemaan, kuten kollega Kurvinen sanoi, noin miljardi euroa. Tämä on vähän optimistinen arvio. Sitten on arvioitu, että myös ensi vuonna on miinus 1 miljardi euroa. Sitten se alkaa vähän helpottaa tämän laskelman mukaan, koska vuonna 25 tulee jälkikäteisrahoitus, joka tarkoittaa sitä, että silloin vuoden 23 menot katsotaan todellisina ja sen päälle tulevat sitten ne indeksikorjaukset, jotka kohdentuvat sitten vuoden 25 rahoitukseen. Vastaavasti sitten se, mitä vuonna 24 tapahtuu, on hyvin yksityiskohtaisesti selostettu sivulla 344 tässä budjettikirjassa. Ja siinähän olennaisinta on nytten se, että tässä on yritetty korjata nyt sitä jälkeenjääneisyyttä, jonka syitä täällä hyvissä puheenvuoroissa kerrottiin — ne ovat syy siihen, että tämän vuoden, siis kuluvan vuoden, kulut ovat nyt merkittävästi suuremmat kuin etukäteen ennakoitiin. Ja sille tulee korvausta ensi vuoden talousarviossa 700 miljoonaa euroa, ja sitten on vielä arvioitu tämän vuoden aikana tämä kuntien aikaisemman yleisen valtionosuuden ja kuntarahoituksen tarkennus, ja sillä on oma merkityksensä tässä.

Mutta summa summarum: Kysymys on siitä, että se miljoonan ero elää täällä edelleen koko ajan, ja sitä ei varsinaisesti tulla kompensoimaan. Se näkyy siellä vuonna 25, mutta varsinaisesti sitä ei tulla kompensoimaan, ja tätä varten tarvitaan kyllä pidempi sopeutumis aika tai jonkunlainen ennakkorahoitus. Olen itse ehdottanut, että siitä vuoden 25 rahoituksesta puolet, noin 500 miljoonaa, siirrettäisiin jo enakkona vuoteen 24. Tässä tiivistettynä tämä käsitys tästä tilanteesta, mutta siis rahaa ja sopeutumisaikaa tarvitaan. — Kiitoksia.

Punkt i protokollet PR 49/2023 rd

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kurvinen.

18.14 **Antti Kurvinen kesk:** Rouva puhemies! Keskusta on tosiaan ehdottanut kuutta eri toimenpidettä hyvinvointialueiden tilanteen helpottamiseksi, ja tietysti tämä lakialoite on nyt konkreettisesti käsitellyssä. Olemme saaneet sen vietyä niin pitkälle, että se on jo ihan lain muodossa. Sen voisi aivan hyvin, jos ei sitä eduskunnan pelisääntöjen mukaan saada käsiteltyä, kyllä sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso ihan nopeasti hallituksen esityksenäkin tänne taloon tuoda, jos tahtoa olisi.

Muita ehdotuksia, miten autamme hallitusta:

Olemme rakentava oppositiopuolue, teemme niin sanotusti uutta politiikkaa, emme vain valita vaan myös tarjoamme ratkaisuja, ja siihen liittyen olemme esimerkiksi ehdottaneet, että niin sanottujen Kela-taksien eli Kelan kustantamien matkakorvausten hoitaminen siirtyisi hyvinvointialueille. Se on kahdella tapaa, puhemies, mielestäni erittäin mielenkiintoinen ehdotus: Ensinnäkin siinä on se, että nyt ei voi ajatella sellaista osaoptimointia, että hyvinvointialueet vain keskittävät palveluverkon ja ne pidemmät matkat hoitoon sitten menevät Kelan piikkiin, eli ikään kuin siirretään veronmaksajien taskusta toiseen asioita. Tällainen osaoptimointi ei olisi mahdollista. Ja toinen asia on se, että ihan oikeastikin voisi syntyä uudenlaisia liikkumisratkaisuja ja uudenlaista tuottavuutta ja tehokkuutta, kun hyvinvointialueet näitä sitten miettivät. Ne ovat kovin erilaisia — edustaja Kyllösen Kainuu on hyvin erilainen kuin vaikka sitten Länsi-Uusimaa tässä Helsingin kyljessä — ja voisi syntyä eri malleja, miten näitä kuljetuksia järjestetään.

Lisäksi olemme ehdottaneet, että ammatinharjoittajamalli laitettaisiin toimeen nopeasti, eli vähän tällainen perhelääkärimalli, jossa lääkäri on vastuullinen toimija väestövastuulla, mutta hän on sitten elinkeinonharjoittaja, yrittäjä.

Yhteinen puuttuminen vuokratyövoiman käyttöön, tietynlainen yhteinen työnantajapolitiikka kaikille hyvinvointialueille, että eivät voi lääkäri- ja hoitajavuokrausfirmat aivan suoranaisesti ryöstää.

Ja ehkä tärkein ehdotus, arvoisa puhemies, on se, että me tarjoamme kättä hallitukselle siinä, että olisimme valmiita yhteistyössä korjaamaan tätä rahoitusjärjestelmää, rahoituslakia. Esimerkiksi edustaja Lindénin valtava osaaminen ja ammattitaito voitaisiin saada autamaan Kaisa Juusoa ja muita Orpon vasalleja siellä hallituksessa, jos opposition kanssa perustettaisiin vaikka yhteinen parlamentaarinen työryhmä tai komitea miettimään tätä sote-rahoituksen uudistamista.

Puhemies! On kovin valitettavaa, että hallituspuolueiden kansanedustajia ei ole yhtään täällä salissa enää tässä vaiheessa käsittelemässä tätä asiaa, mutta tiedän, että ainakin ministerien reippaat erityisavustajat lukevat näitä pöytäkirjoja. Vetoankin tässä nyt vielä ministeri Kaisa Juusoon, sosiaali- ja terveysministeriin, että tarttuisitte tähän alijäämien kattamisen pidentämiseen ja niihin viiteen muuhun konkreettiseen ehdotukseen, jotka keskustalta on nyt tehnyt. Ja toivon, että perussuomalaisten eduskuntaryhmä nyt puhuisi oman ministerinsä kanssa ja painaisi päälle, että tämä menisi eteenpäin.

Puhemies! Totean vielä sen, että on tosiaankin huomionarvoista, että yksi syy tähän Ruotsin todella ikävään tilanteeseen ja tähän jopa katusotaan ja jengiväkivaltaan, mikä siellä on käynnissä, on se, että lähiöistä on viety peruspalvelut ja lähipalvelut pois. Eli kyllä ovat lähipalvelut myös sisäistä ja ulkoista turvallisuutta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Peltonen.

Punkt i protokollet PR 49/2023 rd

18.17 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Aittakumpu otti mielestäni tässä keskustelussa aiemmin esiin erään todella tärkeän näkökulman, kun puhutaan tästä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta ja siitä tilanteesta, jossa olemme nyt. Hänhän totesi, että ennen tämän uudistuksen toteutumista ja hyvinvointialueiden aloitusta meillä oli tosiaankin näitä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen erilaisia järjestäjätahoja jopa 259. Nyt on 21 hyvinvointialuetta ja Helsingin kaupunki. Eli kyllä tässä voidaan sanoa, että laajasta joukosta järjestäjätahoja on tultu harvempaan joukkoon, ja sehän on ollut alun perinkin kaikissa näissä uudistuksissa, joita eri vaalikausilla on oltu toteuttamassa eri hallituspohjilla, se tavoite, että vähennetään näiden järjestäjien määrää, tehdään suurempia järjestäjätahoja, joissa sitten voidaan tätä integraatiota toteuttaa, tuoda ne kaikki palvelut — sosiaalipalvelut, terveydenhuollon palvelut, sairaalapalvelut — yhden järjestäjätahon alle.

Täällä aiemminkin tästä sote-keskustelusta olen nostanut esiin sen, että jälkiviisauteen, ainakaan kovin suureen sellaiseen, ei pitäisi yhdelläkään ryhmällä olla varaa. Olen korostanut sitä, että jokaisella vaalikaudella, mitä tässä viimeisen 20 vuoden aikana on ollut, on yritetty erilaisia sote-ratkaisuja kaikkien puolueiden vahtivuorolla tehdä. Taitaa olla niin, että ainoastaan Liike Nyt -puolue on ainoa, joka ei olisi joskus yrittänyt sote-uudistusta tehdä. Siksi, kun nyt puhutaan tämän nykyisen sote-mallin valuvioista, ei pitäisi olla kenelläkään mitään jälkiviisauden varaa, vaan pitäisi todellakin kääntää katseet koko tämän meidän suuren salin peruutuspeilistä tulevaisuuteen, niihin ratkaisuihin, miten kehitämme tätä nykyistä hyväksyttyä sote-mallia, teemme siitä parhaan mahdollisen, että voidaan siellä alueilla parhaat mahdolliset palvelut ihmisille järjestää.

Lopuksi haluan ehkä vielä nostaa pohdintaan kysymyksen siitä, miltähän tämä tilanne mahtaisi näyttää, jos me emme olisi tätä uudistusta tehneet. Tuskin kukaan uskoo, että siellä kunnissa niillä 259 järjestäjätaholla, joihin edustaja Aittakumpu viittasi, olisi ollut yhtään sen helpompaa. Varmasti siellä olisi näitä paineita, olisi haasteita ja tilanne olisi hyvinkin haastava, ja varmasti uusi hallitus olisi täällä esitellyt päivät pääksytysten jotakin vaihtoehtoja sote-mallia, jolla tähän ongelmaan puuttua. Eli todellakin tilanne varmasti ilman tätä hyvinvointialueuudistustakin olisi ollut hankala ja jonkinlaista uudistusta maahan laadittaisiin. Nyt meillä on tämä kehikko, nyt meillä on malli. Sitä pitää kehittää, seurata tätä toimeenpanoa, ja siihen tämä alijäämän kattamisvelvoitteen pidentäminen on konkreettinen ratkaisu. Sitä voimme lämpimästi tukea myöskin täältä sosiaalidemokraattien suunnalta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kemppi.

18.20 Hilkka Kemppi kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kysymys kuuluu: onko hallituksella malttia vaurastua? Pyydän todella, että hallitus harkitsee tätä kahden vuoden malttia alijäämän kattamiseen, keskustan yhtä esitystä sosiaali- ja terveystalouden kriisistä selviämiseksi ja lähipalveluiden turvaamisesta tähän maahan. Keskusta puolustaa lähipalveluita jokaisessa kunnassa, ja toivoisimme siihen muidenkin puolueiden tukea.

Suurin ongelma on tällä hetkellä talous- ja rahoitusruuvia kiristävä hallitus, joka on säästämässä seurauksista piittaamatta, ymmärtämättä vastuutaan niin uudistuksen onnistumisessa kuin ihmisten palveluiden turvaajana. Hallitus on teettämässä likaisen työn hyvinvointialueilla. Tällaisessa aikataulussa ei ole mahdollista tehdä kestäviä säästöjä.

Tilanne on samanlainen kuin edellisen kokoomusjohtoisen hallituksen aikana, jolloin isot valtiontalouden säästöt tehtiin ihmisten peruspalveluista sillä seurauksella, että sosiaa-

Punkt i protokollet PR 49/2023 rd

li- ja terveystyöpalvelut ovat olleet jo monia vuosia kriisissä ja sote-työntekijät liian tiukoilla työssään. Toivoisin, että erityisesti kokoomus ottaisi vanhoista virheistä tässä kohtaa oppia.

Jos suuruuden ekonomia aina toimisi ja olisi kustannustehokkain ratkaisu, niin miksi Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueella on tällä hetkellä pienin alijäämä asukasta kohti laskettuna? Ehkä sen takia, että toimivan hyvinvointialueen koollakin on ylärajansa. Hallitus uhkailee uudella menettelyllä, jossa se arvioi ja nuhtelee epäonnistuneita hyvinvointialueita yhdistämisellä myöhemmin, muutaman vuoden päästä. Hallitus ei kuitenkaan ole huomioinut, että esimerkiksi palkkaharmonisaation vaatimus tarkoittaa sitä, että tällöin isot alueet joutuisivat harmonisoimaan palkkojansa, ja kun esimerkiksi sosiaalityöntekijöiden välillä saattaa olla maakunnasta toiseen 1 000 euron palkkaero, niin tämän yhdistämissuunnitelman hintalappu on jopa nelisenkymmentä miljoonaa kahden alueen yhdistämistä kohden.

Sellaiset ratkaisut, joihin hallitus on tätä maata ajamassa, eivät tule halvoiksi vaan tulevat tälle maalle kalliiksi. Keskusta esittää pitkäjänteistä, hiukan malttia vaativaa ratkaisua, jolla pystyisimme tekemään tämän muutoksen niin, että palvelutarve vähenisi. Sitä kautta saisimme ihmiset terveemmiksi ja voisimme myös säästää rahaa. Se vaatii kahden vuoden maltin vaurastua.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

18.23 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Meitä on pieni joukko täällä, mutta me puhumme valtion budjetissa kaikkein suurimmasta luvusta, joka on noin 30 prosenttia koko valtion budjetista eli 24,7 miljardia euroa ensi vuoden budjetissa. Tässä on tullut hyvin tärkeitä näkökulmia esille, ja vähän lisäkommenttina vielä niistä, joita tässä on edellä esitetty.

Edustajakollega Kemppi äsken puhui tuosta suuruuden ekonomiasta. Kun itse olin Suomen siihen asti suurimman terveydenhuolto-organisaation johdossa eli HUSissa, niin toteisin, että erikoissairaanhoidossa on tiettyä suuruuden ekonomiaa, ja se tulee ennen kaikkea sitä kautta, että voidaan erikoistua pidemmälle, mikä tuo sitten laatua ja tehokkuutta ja se tuo myös suurhankintojen mahdollisuuden. Mutta hankinnathan, esimerkiksi lääkehankinnat, on jo nyt tehty pitkälti kokonaisen YT-alueen eli aiemman erva-yhteistyönä. Sen sijaan kun menemme sitten sinne lähipalveluihin, niin siellä ei todella ole suuruuden ekonomiasta kysymys vaan siellä voi olla joka kylässä tai korttelissa ne kaikkein tärkeimmät palvelut, jos näin tärkeäksi nähdään, ja siinä ei erityisesti sillä volyyymillä saada lisää etuja.

Sitten tässä kollega Kurvinen otti esille nämä sairausvakuutuksen tietyt asiat. Meillähän sairausvakuutusrahoitus on kaikkiaan vähän yli neljä miljardia. No siinä tietysti kaikkein suurin osa ovat äitiyspäivärahat ja sairauspäivärahat, mutta sitten tulevat lääkekorvaukset erittäin suurena osana, noin 1,6 miljardia. Samalla logiikalla, millä voitaisiin juuri nämä matkakulut siirtää — juuri sillä logiikalla, minkä Kurvinen tuossa esitteli — sinne hyvinvointialueille, niin harkitsisin kyllä lääkekorvaustenkin siirtoa. Totta kai me noudattaisimme maassa silti yhtenäisiä lääkekorvausperiaatteita, eli ei niin, että joku hyvinvointialue antaa korvauksen verenpainelääkityksestä erilaisin perustein kuin joku toinen, mutta silloin kuitenkin sekin olisi siinä mukana. Esimerkiksi tilanteessa, jossa hoito on joko lääkkeellä hoidettava tai leikkauksella hoidettava, voidaan miettiä niitä vaihtoehtokustannuksia, ja tällä tavalla.

Punkt i protokollet PR 49/2023 rd

Sitten vielä lopuksi tähän ammatinharjoittajamalliin. Vaikka olen kansanedustajana parlamentaariselta iältäni nuori, niin kuitenkin virkavuosia tuossa kertyi, ja vuonna 2003, kun Liisa Hyssälästä tuli sosiaali- ja terveysministeri — olimme olleet yhteisessä työpaikassa ja tunsimme toisemme — ehdotin hänelle, että ammatinharjoittajamalli selvitettäisiin perusterveydenhuollossa. Hän toiminnan ihmisenä pani toimeksi, ja ministeriössä tämä selvitettiin. Jorma Back oli se, joka selvitti sen. Sen selvityksen nimi on ”Yrittäjyys perusterveydenhuollossa”. Se julkaistiin keväällä 2004. Siinä kävi kuitenkin niin, että kun Back oli työmarkkinajuristi, niin hän päätyi siihen, että jos ammatinharjoittajan koko tulo tulee julkiselta vallalta, niin suomalaisen työläinsäädännön mukaan siinä tapahtuu itse asiassa työtai virkasuhteen muodostuminen, ja jotenkin se koko asia lässähti. Mutta olen sitä mieltä, että se on asia, joka pitää selvittää uudelleen, ja uskon itse vahvasti ammatinharjoittajamalliin.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kurvinen.

18.26 Antti Kurvinen kesk: Arvoisa rouva puhemies! On syytä ottaa tässä esille, että kun käsitteimme keskustan ja Liike Nytin välikysymystä lähipalveluista hyvinvointialueilla, niin sen käsittelyn aikana kunta- ja hallintoministeri Anna-Kaisa Ikonen, jolle tämä rahoitus kuuluu hyvinvointialueiden osalta, tämän tyrmäsi. Se on kyllä mielenkiintoista, mistä tässä on kysymys, miksi kokoomuslainen ministeri tämän niin täysin heti sivuutti siinä pitkän, ison keskustelun aikana.

Puhemies! Vaikka tämä kuulostaa tosi tekniseltä, miten taseessa olevat alijäämät kateetaan, missä ajassa ja minkä vuoden loppuun asti on määräaikainen laki, niin kysymyshän on viime kädessä alueellisuudesta ja keskitetystä vallankäytöstä, hajautuksesta ja sitten keskitetystä vallankäytöstä Helsingin päässä. Kysymys on lähipalveluista, ja kysymys on siitä, uskotaanko lähipalveluihin vai uskotaanko siihen, että ihmiset pitää laittaa yhteen pisteeseen niitä palveluja hakemaan. Tässä on aika isoista periaatteista taustalla kysymys.

Haluan tämän lakialoitteen lähetekeskustelun loppuvaiheilla kiittää kaikkia edustajia, jotka ovat tähän keskusteluun osallistuneet. Kiitän erityisesti sosiaalidemokraattien ja vasemmistoliiton edustajia, jotka ovat tähän keskusteluun osallistuneet. Nyt sitten vielä lähetän puheenvuorojen ja pöytäkirjojen myötä tämän eduskunnan terveiset Meritullinkadulle sosiaali- ja terveysministeriön linnaan, vai meneekö se sitten ihan sinne Valtioneuvoston linnaankin Ikoselle — kaikkiin Orpon hallituksen linnoihin lähetän terveisitä — että ottaakaa tämä nyt käyttöön ja ottakaa niin sanotusti lusikka kauniiseen käteen, niin kuin tavaan sanoa ja niin kuin vanha kansa sanoo.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Peltonen.

18.28 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Täällä on aiemmin käytetyissä puheenvuoroissa tuotu hyvin esiin se, että alueet todellakin ovat erilaisia. Tämä korostaa myöskin tämän sote-uudistuksen seurannan tärkeyttä, että me näemme, miten tämä malli, joka nyt on luotu, lähtee toimimaan kaikilla alueilla etelästä pohjoiseen.

Kun puhutaan alueiden erilaisuudesta tässä hyvinvointialueuudistuksessa, niin en voi olla mainitsematta omaa aluettani, Uudenmaan aluetta. Täällähän on todellisuudessa poikkeava malli muusta Suomesta. Meillä neljä hyvinvointialuetta ja Helsingin kaupunki ovat vastuussa perusterveydenhuollosta, ja sen lisäksi on näiden hyvinvointialueiden ja Helsin-

Punkt i protokollet PR 49/2023 rd

gin kaupungin omistama yhteinen sairaanhoitopiiri, HUS-yhtymä. Tänne sorvattiin erillisratkaisu ennen kaikkea alueen kuntien vahvasta toiveesta, myös asiantuntijoiden näkemyksiä kuunnellen, ja siitä syystä täällä ei aivan täysin toteudu se ajatus, että kaikki palvelut viedään saman katon alle sinne hyvinvointialueelle.

Erillisratkaisulle oli perusteensa. Kun täällä seurannasta ja alueiden erilaisuudesta puhutaan, niin haluaisin myöskin muistuttaa, että on ensiarvoisen tärkeää seurata, miten tämä Uudenmaan erillisratkaisu lähtee toimimaan. Ja toivon todella, että hallitus kun päivittää tätä tilannekuvaa sote-uudistuksesta, niin he tarkoin katsovat myös tämän Uudenmaan erillisratkaisun toteutumista. Siitä huolimatta, että alueet ovat erilaisia, on aivan selvää, että tämä lakialoitteessa esitetty alijäämän kattamisvelvoitteen pidentäminen auttaisi kaikkia hyvinvointialueita Suomessa. Se on aivan selvää. Siksi ei olekaan yllätys, että niin moni hyvinvointialue on lähettänyt tänne eduskuntaan terveiset siitä, että tämä konkreettinen toimenpide, joka antaisi alueille lisää aikaa, pitäisi nyt toteuttaa.

Täällä ansiokkaassa keskustelussa palattiin myös Ruotsin tilanteeseen. Hallintovaliokuntahan teki tässä jokin aika sitten opintomatkan sinne Ruotsiin. Kyllä sieltä saimme vahvan palautteen siitä, että sen lisäksi, että täytyy olla kovien keinojen maailma käytössä, täytyy olla myöskin niitä pehmeitä keinoja. Se tarkoittaa sitä, että täytyy hyvinvointivaltio pitää vahvana, täytyy pitää huolta sosiaalipalveluista, nuorisotyöstä, kaikista niistä tärkeistä palveluista, jotka puuttuvat juurisyihin, ennaltaehkäisevät syrjäytymistä ja pahoinvointia, jotka myöhemmin voivat ilmetä esimerkiksi turvallisuusongelmina. Eli kyllä hyvinvointialueiden puolustaminen, vahvat peruspalvelut, on myös turvallisuusteko. Niitäkin tarvitaan, kun ollaan huolissaan tämän ajan turvallisuusongelmista.

Lopuksi vielä totean, että kun hallitus usein sanoo — niin kuin tänään kyselytunnilla — että oppositiolla ei ole vaihtoehtoja, niin tässä lakialoitteessa on konkreettinen vaihtoehto, konkreettinen esitys: pidennetään hyvinvointialueiden alijäämän kattamisvelvoitetta. Tätä on nyt kannatettu täällä keskeltä vasemmalle, oikeastaan kaikista ryhmistä, näin olen kuullut. Toivottavasti hallitus tähän esitykseen tarttuu. Sitä toivon minäkin.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kyllönen.

18.31 **Merja Kyllönen vas:** Kiitoksia, rouva puhemies! En malttanut olla ottamatta puheenvuoroa. Kun edustajakollega Kurvinen niin hanakasti vetosi tuonne valtioneuvostoon, niin minä ajattelin, että minä lähetän sinne rakkauskirjeen [Naurua] vielä oman hyvinvointialueeni puolesta, että tehkää nyt, hyvänen aika, edes sellaiset toimenpiteet, kun me ei olla edes lisärahaa vailla. Me on jääty niistä lisärahoituksista ulkopuolelle, se on fakta, mutta tehkää edes se lakimuutos, että se kokonaisuus nollautuu niin, että meillä ei ole negatiivista kokonaisvaikutusta sen takia, että me on tehty positiivinen tulos kertaerien voimalla, koska se kertaantuu myöskin vuoteen 24, ei pelkästään vuoteen 23. Ja voin sanoa, että meilläkin on vuosi 24 menossa 48 miljoonaa pitkäksi, niin että siellä joka ikinen miljoona tuntuu. Terveisiä vaan valtioneuvostoon. Ei ole helppoa, mutta jos edes nollille päästäisiin. Nyt ei olla edes lisärahaa vailla. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

Punkt i protokollet PR 49/2023 rd

18.32 **Aki Lindén sd:** Arvoisa rouva puhemies! Kyselytunnilla ymmärrettävistä syistä on vaikea saada aina omaa puheenvuoroa, että voisi esittää hallitukselle näitä konkreettisia ja kiperiä kysymyksiä. Käytän nyt vielä tässä keskustelussa tämän puheenvuoron.

Me olemme usein puhuneet täällä nyt siitä, leikkaako hallitus tai aikooko hallitus leikata näitä hyvinvointialueiden rahoituksia. Kyllähän tuo hallitusohjelma ja siellä lopussa oleva liite B — ne vaakaliitteet, joissa on taloudelliset laskelmat — kertoo hyvin yksiselitteisesti, mitä hallitus aikoo. Kysymyshän siellä on siitä, että vuoteen 27 mennessä sosiaali- ja terveyspalveluista aiotaan leikata siitä niin sanotusta vertailuluvusta, ja tähän herättää sitten keskustelua siitä, onko se oikeaa leikkaamista vai onko se kasvun leikkaamista. No, se on kasvun leikkaamista, mutta se kasvu perustuu kuitenkin siihen realistiseen painelaskelmaan, jonka oletetaan olevan tarpeiden mukainen. Siitä aiotaan leikata se 1,4 miljardia euroa vuoteen 27 mennessä. Sehän koostuu kolmesta osasta: Siellä on myös plusmerkkisiä asioita. Laskin äsken tuosta hallitusohjelmasta, että niitä on viisi kappaletta ja niitä on yhteensä 113 miljoonan euron edestä, niitä plusmerkkisiä asioita. Sitten siellä on niitä konkreettisia vähennyksiä, vaikkapa hoitajamitoituksen muuttaminen taikka hoitotakuun muuttaminen ja muita vastaavia, vammaispalvelulainsäädäntö, joilla sitten leikataan noin 15:ssä eri kohdassa. Ja sitten siellä on siitä 1,4 miljardista jätetty yli 800 miljoonaa — on toki lueteltu ikään kuin esimerkinomaisesti erilaisia tapoja, joilla hyvinvointialueet voivat sitten keventää sitä omaa talouttaan, ja ne on ikään kuin jätetty sinne hyvinvointialueiden vastuulle. Se luettelo loppuu sellaiseen sanontaan, että näissä ei tehdä etukäteistä rahoituksen vähentämistä vaan ne tähtäävät sitten siihen jälkikäteisrahoituksen pienenemiseen.

Niin tai näin, mutta kyllä tämä on ihan oikea arvio esittää, että se 1,4 miljardia on tarkoitus leikata siitä tarpeiden mukaisesta kasvusta, johon nykyinen hyvinvointirahoituslaki perustuu, jossa on se vuotuinen indeksikorotus ja sitten on se palvelutarpeen kasvu ja sitten ovat lakisääteiset uudet menot. Tämä on asia, josta nyt sitten täällä tullaan varmaan vielä myöhemminkin syksyllä usein keskustelemaan. — Kiitoksia.

Riksdagen avslutade debatten.

Riksdagen remitterade ärendet till förvaltningsutskottet.